

Brugervejledning

Principielt er ordbogen et stykke værktøj, som er beregnet til at dække behov for brugere med dansk som modersmål, hvis behov for hjælp opdeles på følgende måde

1. Jeg har brug for hjælp i forbindelse med, at jeg læser eller hører en tekst
2. Jeg har brug for hjælp i forbindelse med, at jeg skriver en tekst
  - a) jeg kender udtrykket, men ved ikke med sikkerhed, hvordan det skal bruges
  - b) jeg kender ikke udtrykket, men søger efter et med en bestemt betydning
3. Jeg vil vide mere om faste vendinger (ordforbindelser, idiomer, ordsprog, m.m.)

Jeg har brug for hjælp i forbindelse med, at jeg læser eller hører en tekst

Situationstype (1) fører til et behov for at få hjælp til at forklare en ordforbindelse, ordbogsbrugeren ikke forstår, når han/hun hører eller læser en tekst. Brugeren forstår ikke udtrykket eller er ikke helt sikker på, at udtrykket nu også betyder det, han tror. I stedet for en fuldstændig angivelse af alle oplysninger om udtrykket i ordbogen, vil det være nok og derfor også bedre at begrænse sig til en betydningsangivelse. Den består altid af en kort forklaring og i mange tilfælde også af en uddybende forklaring, hvor særlige forhold beskrives. En bruger læser fx en tekst, hvor der står, at *Røde Kors sidder på Tsunami-pengene* og er ikke sikker på betydningen af *sidder på*. Brugeren skriver "sidde på" i det tomme felt og klikker på søgeknappen "forstå betydning".

Ordbogen over faste vendinger

ikke lade sidde på sig [Se artikel](#)

sidde på [Se artikel](#)

sidde på flæsket [Se artikel](#)

sidde på flæsket [Se artikel](#)

sidde på kassen [Se artikel](#)

sidde på pengeskassen [Se artikel](#)

sidde på pengene [Se artikel](#)

sidde på pengene [Se artikel](#)

en politisk krudttønde [Se artikel](#)

hotel tremmely [Se artikel](#)

på anklagebænken [Se artikel](#)

på den grønne gren [Se artikel](#)

på den høje hest [Se artikel](#)

på magtens tinde [Se artikel](#)

på nåle [Se artikel](#)

på rygmarven [Se artikel](#)

på rygraden [Se artikel](#)

på sin flade [Se artikel](#)

på sin flade [Se artikel](#)

på sin flade bagdel [Se artikel](#)

på sin flade røv [Se artikel](#)

på sin flade røv [Se artikel](#)

på skolebænken [Se artikel](#)

på spanden [Se artikel](#)

på tønden [Se artikel](#)

skulder [Se artikel](#)

øretævernes holdeplads [Se artikel](#)

Her er så flere udtryk at vælge mellem. Disse angives ved hjælp af de ord, som i det tilfælde idiommer med samme betydning har til fælles. Det mest generelle udtryk er "sidde på". Der klikkes så på "Se artikel" ud for det, og brugeren får en forklaring til det udtryk, han/hun ikke forstod:

Ordbogen over faste vendinger

---

sidde på

Betydning
være dominerende over for og altid ville bestemme over nogen eller noget

Faste vendinger
sidde på

Ved en anden tekst, hvor udtrykket "ingen vil have aben" forekommer, vil man med søgeordene "have aben" få følgende svar, hvor betydningsforklaringen giver den nødvendige og søgte oplysning:

Ordbogen over faste vendinger

---

aben

Betydning
udtryk for, at nogen har ansvaret for et problem
Udtrykket bruges både, når nogen tildeles skylden for miseren, og når nogen får ansvaret for at løse problemet.

Jeg har brug for hjælp i forbindelse med, at jeg skriver en tekst

Situationstype (2a) fører til et behov for at få hjælp i form af oplysninger om en kendt ordforbindelse, som ordbogsbrugeren ikke er sikker på brugen af. Det kan dreje sig om grammatiske forhold, det kan være forbindelse til andre ord. Hvis vi holder os til det givne eksempel med aben, kender vores bruger betydningen af udtrykket have aben, men er ikke helt sikker på, hvordan det bruges. En søgning med søgestrengen "have aben" vil give følgende resultat:

Ordbogen over faste vendinger

aben

Faste vendinger

aben cirkulerer
 aben lander hos
 aben sidder på
 flytte aben rundt
 flytte rundt med aben
 få aben
 give aben videre
 have aben
 have aben på skulderen
 have aben på skuldrene
 parkere aben
 sende aben på omgang
 sende aben tilbage
 sende aben videre
 sidde med aben
 sidde tilbage med aben
 skubbe aben fra sig
 skubbe aben over på skulder
 skubbe aben videre
 skyde aben videre
 stå med aben
 stå tilbage med aben
 tage aben
 tage aben på skulderen
 videresende aben

Betydning

udtryk for, at nogen har ansvaret for et problem
 Udtrykket bruges både, når nogen tildeles skylden for miseren, og når nogen får ansvaret for at løse problemet.

Grammatik

aben bliver givet videre
 aben bliver givet videre til nogen
 aben gives videre
 aben gives videre til nogen
 nogen giver aben videre
 nogen giver aben videre til nogen

Kollokationer

aben sidder nu på LO
 altid lade andre stå med aben
 dem, der direkte har aben
 ende med at stå med aben
 flytte aben rundt
 flytte rundt med aben
 lade aben cirkulere
 prøve at skubbe aben videre
 risikere at komme til at stå med aben
 sende aben på omgang
 skubbe aben over på chefens skuldre

Eksempler

Det er da jer, der laver reglerne, og det er altså også jer, der får aben, når det går galt.
 Ingen vil sidde med aben og ansvaret.
 Når vi driver jeres IT-systemer, er der ingen tvivl om, hvem der er ansvarlig - det er vi, og vi sender ikke aben videre.
 Som det nævnes i debatten, kunne løsningen snildt være, at det bliver staten, der har ansvaret for sagsbehandlingen - også i forhold til amter. Her er nemlig også et problem, idet borgere i mange tilfælde bliver kastebold imellem stat, amt og kommune: Ingen vil have aben, hvilket officielt hedder "det er en anden myndigheds ansvar".

Synonymer

sorteper

Brugeren får at vide, hvad vendingerne med *aben* betyder, får eksempler med den grammatiske brug, får oplysninger om mange andre brugbare vendinger end fx *have aben*, han/hun får både sætningsfragmenter ("ordforbindelser") og eksempler med vendingerne. Endelig gives der oplysning om andre vendinger med samme betydning efter angivelsen "synonymer".

De samme knapper kan anvendes ved den nævnte ordforbindelse med *sidde på* eller ved et kendt bevinget ord som *Man ser splinten i sin broders øje, men ikke bjælken i sit eget*. Hvad er det nu, det betyder? Kan jeg bruge præcist det udtryk, hvis jeg vil antyde, at en person ikke bør være så kritisk? Når jeg søger på "søge ud fra en betydning" med søgeordet "Man ser splinten i sin broders øje, men ikke bjælken i sit eget", får jeg følgende lange artikel:

Ordbogen over faste vendinger

Man ser splinten i sin broders øje, men ikke bjælken i sit eget.

Faste vendinger

Man ser splinten i sin broders øje, men ikke bjælken i sit eget.

Betydning

udtryk for, at man skal passe på ikke at kritisere andre for fejl, man selv kunne have

Synonymer

Den skal selv være pletfri, som udkælder andre.

Den, der sværter andre, bliver ikke selv hvid af den grund.

Den, som sværter andre, bliver ikke hvid af den grund.

Fej først for din egen dør, før du fejler for andres.

fejle for egen dør

fejle for egen dør, før man fejler for andres

Hvis du vasker dine egne vinduer først, har du lettere ved at se snavset i dine naboers.

Hvorfor ser du splinten i din broders øje, men lægger ikke mærke til bjælken i dit eget øje?

i egen barm

ikke selv være for køn

ikke være for køn selv

kaste den første sten

Lad den, der er ren, kaste den første sten.

Man bliver ikke selv renere af at kaste smuds på andre.

Man bør ikke kaste med mudder, når man selv bor i en lerhytte.

Man skal ikke kaste med sten, når man selv bor i et glashus.

Man skal ikke kaste med æbler, når man selv er et æbleskrog.

nødtigt skulle snakke

Ren samvittighed beror ofte på dårlig hukommelse.

se splinten i broders øje, men ikke bjælken i eget

Brugeren får sin betydningsantagelse bekræftet og får samtidig henvisning til en lang række andre vendinger, som ca. har samme betydning, og som han kan bruge i stedet.

Hvis brugeren ønsker inspiration til at bruge en fast vending i en bestemt situation, bør man indtaste et og kun et centralt søgeord (situationstype 2b). Man kan fx forestille sig en bruger, der gerne vil bruge et velvalgt udtryk for en, som skal beskrives som dum. Brugeren skriver "dum" i søgefeltet klikker på søgeknappen "skrive en tekst". Resultatet giver mange forskellige faste vendinger, hvor "dum" indgår i betydningsangivelsen eller i den anførte association. Det vil ofte give en meget lang liste, hvor brugeren så selv skal søge det udtryk, han/hun efter at have set nærmere på en eller flere af de angivne artikler, som man kan klikke på for at få yderligere oplysninger. De mere end 100 artikler kan man se ved at klikke [her](#)

Jeg vil vide mere om faste vendinger (ordforbindelser, idiomer, ordsprog, m.m.)

Situationstype (3) er den situation, hvor man kan tale om kognitive behov. Brugeren har ikke brug for konkret hjælp i forbindelse med en konkret tekst, men vil gerne vide mere, muligvis mest muligt om en eller flere faste vendinger. Disse artikler er ofte ret omfattende, bl.a. med baggrundsplysninger om vendingen. Det kunne fx være ønske om at vide mere om udtrykkene med *det store dyr i Åbenbaringen*. Hvis brugeren skriver "store dyr i åbenbaringen" og trykker på "at vide mere" får han/hun følgende angivelser:

Ordbogen over faste vendinger

det store dyr i åbenbaringen idiom, høj

Faste vendinger

blive betragtet som det store dyr i åbenbaringen

være det store dyr i åbenbaringen

Betydning

udtryk for en nøgleperson eller et nøglebegreb i en bestemt sammenhæng

Dette udtryk kan historisk set kaldes et penduludtryk, fordi det i dag ikke står for noget meget farligt, men som noget både betydningsfuldt og normalt også for noget positivt.

Anmærkninger

Udtrykket stammer fra Bibelen, fra Johannes Åbenbaring 13,1-3: "Og jeg saa et Dyr stige op af Havet, som havde ti Horn og syv Hoveder, og paa sine Horn ti Kroner, og paa sine Hoveder Bespottelsens Navne. Og Dyret, som jeg saa, var ligt en Panter, og dets Fødder som en Bjørns, og dets Mund som en Løves Mund; og Dragen gav det sin Kraft og sin Trone og stor Magt. Og jeg saa et af dets Hoveder ligesom saaret til Døden, og dets dødelige Saar blev lægt, og al Jorden fulgte undrende efter Dyret."

Grammatik

nogen betragter nogen/noget som det store dyr i åbenbaringen

nogen/noget betragtes som det store dyr i åbenbaringen af nogen

nogen/noget bliver betragtet som det store dyr i åbenbaringen af nogen

Eksempler

E-handel betragtes skiftevis som det store dyr i åbenbaringen og en trussel mod små danske virksomheder.

For det skal vise sig, at Jens Baggesen er det store dyr i åbenbaringen. Han ser godt ud, og pigerne falder for ham. Og er der noget, digterspiren elsker.

I gamle dage (for 1 år siden) var weblogs det store dyr i åbenbaringen, nu til dags er alt wiki. En Wiki er en slags leksikon hvor det er brugerne som laver artiklerne.

Associationer

[berømt](#)

[central](#)

[kendt](#)

[stærk](#)

[vigtig](#)

Her kan man så trykke på associationsordene, fx på "berømt", hvorfra man vil komme til mange flere vendinger, som man vil kunne få mere at vide om, her bl.a. til

Alt efter tid og behov vil man på denne måde kunne bruge ordbogen som et stykke lexicotainment eller læsebog til at surfe rundt i ordbogens 12.400 artikler med mere end 17.000 faste vendinger.

Henning Bergenholtz
Århus, den 8.12.2009